

O CATEGORIE DE APELATIVE NECONVENȚIONALE RECENTE: NUMELE COMUNE ATRIBUITE PERSOANELOR FEMININE DIN DOMENIUL SHOWBIZULUI ROMÂNESC¹

DAIANA FELECAN
Universitatea de Nord, Baia Mare

A category of recent unconventional anthroponyms: Common names given to women in Romanian show business

Abstract: The present study aims at describing the way in which some of the most frequent *unconventional names – common group names* – are built and function in contemporary Romanian, following the relationship between *their use* and *the position they occupy in the system*.

The theoretical perspective proposed is interdisciplinary, promoted by functional linguistics, pragmatics, stylistics and anthroponymy.

The corpus consists of twelve words taken from one of the richest semantic fields of *unconventional names* and *group common names* – designations of female individuals. The aforementioned terms are *bazată* ('boss'), *bengoasă* ('fab(ulous)'), *boarfă* ('rag'), *bombă* ('bomb'), *bucată* ('piece'), *bunăciune* ('biscuit'), *bunoacă* ('candy'), *divă* ('diva'), *fîțoasă* ('flighty'), *nașpetă* ('loser'), *pițipoancă* ('bimbo') and *tunată* ('Silicon Sally').

This research starts from canonical lexicographic remarks and is aimed at highlighting certain meanings that appeared as *discourse facts* and were established in *recurrent and stable contexts* from common contemporary language use.

Keywords: *common group names, unconventional names, functional linguistics.*

1. Introducere

1.1. Presa românească posttotalitară², în general, și cea din ultimul deceniu, în special, marchează o ruptură cu tradiția scrisului jurnalistic de la noi atât din punctul de vedere al mutațiilor survenite în opțiunea pentru subiectele mediatizate, cât și din acela al construcției discursive.

Utilizatorii limbajului mediatic contemporan promovează un discurs situat la antipodul celui profesat în perioada comunistă, însă încercarea de a se ține cât mai departe de *stereotipiile, inexpressivitățile și clișeele lingvistice* antedecembriste se concretizează, paradoxal, într-o *nouă limbă de lemn*. Așa cum limba română de

¹Prezenta lucrare face parte dintr-un proiect de cercetare CNCS, avândcodul PN-II-RU-TE-2011-3-0007 (contract nr. 103/2011), cu titlul *Unconventional Romanian Anthroponyms in European Context: Formation Patterns and Discursive Function*.

²Ne referim la media audio, video și scrisă, care are ca destinatar publicul larg; concret, avem în vedere, pe de o parte, televiziunile comerciale, în a căror grilă de programe predomină emisiunile de divertisment și cele informative, iar pe de altă parte, presa scrisă gen tabloid sau rubricile rezervate mondenităților din diversele publicații naționale.

dinainte de '89 era un depozit de semne convenționalizate, cu o desemnare, de cele mai multe ori, monosemantică, ratificată de cenzură, tot astfel, în limba ultimului deceniu se abuzează de forme care sunt pe cale să devină, în virtutea „*gradului înalt de accesibilitate, mobilității semantice, sensurilor conotativ-afective, tendinței de clișeizare, posibilității de ambiguizare și de eufemizare*”, stereotipii (Stoichițoiu Ichim 2011: 222). Este vorba despre unele *apelative neconvenționale recente*, apărute în stilurile mai puțin îngrijite ale limbii, în special în vorbirea tinerilor, de unde au pătruns, grație productivității și circulației lor extinse, în limbajul presei. Din cauza faptului că aceste *forme și formule-surogatede* nume se constituie într-o *lingua franca* internă, legiferarea lor drept o *categorie de unități semantico-pragmatice bine individualizată* este garantată de înscrierea cercetării acestora între preocupările cele mai recente ale lingviștilor și lexicologilor români (vezi, între alții, Zafiu 2010, Stoichițoiu Ichim 2011).

Elementele la care ne-am referit în prezenta lucrare fac parte din categoria susmenționată și se concretizează în câteva – cele mai frecvente – *apelative neconvenționale – nume comune de grup (AN-NCG)* (având referent multiplu)³, analizate în contexte de utilizare alocutivă (directă / adresare) sau nonalocutivă (indirectă / referință).

1.2. Ne propunem să descriem modul în care se constituie și funcționează unele dintre cele mai frecvente *apelative neconvenționale – nume comune de grup* din limba română actuală, urmărind raportul dintre *poziția ocupată în sistem și funcțiile eliberate în discurs*.

1.3. Perspectiva teoretică abordată este una interdisciplinară, promovată de lingvistica funcțională, pragmatică, stilistică și antroponimie.

Corpusul este alcătuit din 12 cuvinte – *bazată, bengoasă, boarfă, bombă, bucată, bunăciune, bunoacă, divă, fițoasă, nașpetă, pițipoancă, tunată*– extrase dintr-unul dintre câmpurile semantice cele mai bogate ale *apelativelor neconvenționale – nume comune de grup*: cel al desemnărilor femeii. Unitățile considerate descriu modul în care aspectul fizic al unei femei glicează înspre cel moral. Majoritatea acestora s-au impus în ultimul deceniu, migrând din limbajul tinerilor înspre discursul jurnalistic, printr-o rapidă creștere a frecvenței, în paralel cu îmbogățirea semantismului lor cu noi sensuri, înregistrate doar parțial în dicționarele (explicativ și de argou ale) românei actuale.

³Preocupările noastre referitoare la antroponimele neconvenționale privite în dinamica lor actuală au fost valorificate în Felecan 2011a și Felecan 2011b. În prima lucrare am analizat structura și funcția comunicativă a *indicilor neconvenționali categoriali* de identificare a unor persoane publice (generice / supranume de grup), unități care, prin folosire repetată în contexte publice (implicit, receptate de numeroși locutori), au tendința să se pragmatizeze, apropiindu-și statutul de cel al deicticelor sociale (vezi și Manu Magda 2011). În cel de-al doilea studiu am urmărit *dinamica* unor *indici neconvenționali individuali* de identificare (supranume, porecle) a unor persoane publice, utilizați, în funcție de anumite criterii socioculturale, în diferite contexte de comunicare în spațiul public românesc actual.

Fenomenul este caracteristic pentru „moda lingvistică” postdecembristă (întreținută, în principal, de mass-media), care a lansat inovații lexicale adoptate ulterior în discursul public românesc actual.

Sursele din care am preluat termenii supuși analizei sunt: presa mondenă și conversațiile specifice comunicării *online*: forumuri, bloguri, site-uri. Totodată, am consultat și materialul lingvistic oferit de DEXonline și de dicționarele de argou: dictionarurban.ro și www.123urban.ro. Termenii acoperă o paletă largă de utilizări, transmițând o *intenție evaluativă*.

Prezentarea din paginile următoare are la bază informații lexicografice canonice și își propune înregistrarea unor sensuri recente ca „*fapte de discurs și impuse în contexte repetabile și stabile*” (Stoichițoiu Ichim 2011: 220) din uzul lingvistic contemporan.

2. Precizări terminologice

2.1. În cercetarea noastră am pornit de la reconsiderarea sferei semantice tradiționale a termenului *antroponim* – definit ca „nume propriu de ființă umană” (DSL 2005, s. v.) –, în sensul integrării acestuia în *formule antroponimice*, adică în „*unități discursive* prin care se realizează funcția de *individualizare* și de *identificare* a membrilor unui grup uman și a grupului considerat ca unitate” (Ionescu Pérez 2007: 218-219).

Așadar, am avut în vedere *antroponimul* din perspectivă pragmalingvistică: am stabilit raportul dintre sistem, „ca dimensiune socială, și interpretarea sistemului, ca dimensiune individuală, relevând poziția centrală și rolul vorbitorului în construcția mesajului” (Ionescu Pérez 2007: 216).

Această perspectivă permite descrierea unitară a *AN-NCG* – *ca produse ale proceselor de numire și calificare* – și a mecanismului de funcționare a lor în cadrul comunicării, altfel spus, îngăduie urmărirea procesului de *nominație antroponimică*: „fenomenul universal de individualizare și identificare a ființelor umane realizat prin semne lingvistice specializate pentru această funcție” (Ionescu Pérez 2007: 215).

2.2. *Numirea* este (în acord cu Charaudeau 1992: 659-663) o componentă autonomă (alături de *localizare* și *calificare*⁴) a descriptivului discursiv.

A numi înseamnă a face să existe o ființă în sensul de „*a percepe o diferență în continuumul universal și de a raporta această diferență la o asemănare*” (trad. n.) (Charaudeau 1992: 659-660).

*A numi*⁵ nu reprezintă „un simplu proces de etichetare a unui referent preexistent” (*Ibidem*: 660), ci reprezintă procesul de a clasifica ființele – pe baza unor proprietăți constitutive – în funcție de asemănări *cu* și deosebiri *față de* alte ființe,

⁴ Cele trei componente circumscriu identitatea civilă a individului: nume și prenume, data și locul nașterii. Momentul în care ființele lumii sunt *numite, localizate și calificate* este, de fapt, momentul nașterii acestora.

⁵ *Procedul lingvistic* fundamental corespunzător *numirii* este *denominarea*, care constă în *a identifica indivizii prin intermendiul substantivelor comune (sau proprii)* (vezi Charaudeau 1992: 686-693).

adică „rezultatul unei operații ce rezidă în *a da existență ființelor clasificându-le*” (trad. n.) (*Ibidem*: 660).

Activitatea de *calificare* completează activitatea de *numire* în sensul de „a atribui o calitate unei ființe în mod explicit, o calitate care o *caracterizează* și o *specifică* [...] , făcând-o parte a unui subsansamblu” (trad. n.) (*Ibidem*: 663).

A califica înseamnă a reduce infinitatea universală prin clasificare: „En effet, toute qualification témoigne du regard que le sujet parlant porte sur les êtres et le monde, et donc témoigne de sa subjectivité”⁶ (Charaudeau 1992: 663).

Componenta *a numi* subsumează *procedeele de identificare*, care constau în *a face ca ființele lumii să existe numindu-le*.

AN-NCG de care ne ocupăm s-au constituit ca urmare a identificării în comportamentul ființelor pe care le desemnează a unei *diferențieri calificative* prin raportare la alte ființe din aceeași clasă (clasa persoanelor de sex feminin).

Ca *procedeu reprezentativ de identificare* a *AN-NCG* se distinge *identificarea generică*, prin care ființele sunt numite cu ajutorul *substantivelor comune care le individualizează și le includ într-o anumită clasă*.

Între procedeele lingvistice corespunzătoare *calificării*⁷ tipurilor umane considerate de noi drept *AN-NCG* se înscrie utilizarea *analogiei implicite* (punerea în corespondență a calităților diferiților indivizi, prin intermediul transferurilor de sens).

2.3. Ținând seamă de cele menționate, se impune *redefinirea* unor concepte precum cele de *apelativ* și *antroponim* în perspectiva noilor achiziții teoretice ale onomasticii.

În consecință, am adoptat (în acord cu Manu Magda 2011), ca noțiune generică, utilizată pentru desemnarea *unității denominative*, termenul *apelativ*⁸, definit ca

⁶ [„Într-adevăr, orice calificare este dovada privirii pe care subiectul vorbitor o are asupra ființelor și asupra lumii și este, deci, dovada subiectivității sale.”]

⁷ Ne referim la descrierea indivizilor în ceea ce privește aspectul fizic, gestică, ținuta vestimentară, gusturile, identitatea (vârstă, sex, înălțime, greutate, etc.), comportamentele etc.

⁸ Accepția *apelativului* din DSL (*s. v.*) susține opțiunea noastră pentru acest termen: „orice substantiv comun care desemnează o specie.”

Manu Magda (2011), pornind de la unele dintre studiile noastre – vezi, în special, Felecan 2011a, 2011c –, realizează o tipologie a apelativelor în funcție de mai multe criterii:

„Din punct de vedere *semantic* (al *referentului*), apelativele pot fi:

a) *apelative nume proprii* (antroponime):

- *convenționale* (nume, prenume)
- *neconvenționale* (supranume, porecle, nickname-uri);

b) *apelative nume comune* (nume de grup):

- *convenționale* (standardizate: nume de etnii, de grupuri profesionale, de grupuri religioase etc.)
- *neconvenționale* (nume de grup în curs de stereotipizare)”.

Din punct de vedere *pragmatic*, apelativele pot fi:

„a) *apelative constitutiv alocutive* (interjecții de adresare);

b) *apelative circumstanțial alocutive*:

b₁) *apelative utilizate alocutiv* (performativ / în adresare directă) [...],

b₂) *apelative utilizate nonalocutiv* (descriptiv / în desemnarea agentului unei acțiuni)” (*Ibidem*).

„expresie potențial alocutivă, utilizată de un locutor pentru identificarea unei persoane sau a unui grup de persoane”.

Opusă categoriei apelativelor convenționale, categoria celor neconvenționale înscrie apelative atribuite și performate în spațiul public în total dezacord cu normele prescriptive ale unei comunități lingvistice (*i. e.* apelativele care nu sunt conferite în respectul maximelor circumscrise principiului politeții).

Asemenea antroponimului neconvențional, și *apelativul neconvențional*, ca unitate de analiză, trebuie considerat și interpretat ca parte integrantă a *formulei antroponimice*.

Formulele antroponimice neconvenționale (FAN) sunt produsul vorbitorului; el este cel care „decide structura formulei și are libertatea⁹ de a selecționa și de a crea noi unități, care capătă statut de antroponime numai dacă toată colectivitatea sau numai o parte a ei acceptă uzul referențial stabil și constant al formulelor în care apar” (Ionescu Pérez 2007: 220).

Fiind specifice stilurilor neliterare (colocviale) ale limbii, *FAN realizează funcția de identificare la nivelul relațiilor interpersonale* din interiorul diverselor grupuri lingvistice. Unitățile avute în vedere de noi sunt *simple* (au un singur component) și se caracterizează prin *stabilitate* (dată de frecvența lor în comunitatea lingvistică respectivă).

Referențialul formulelor antroponimice neconvenționale este multiplu, iar modul de referire poate fi direct sau indirect (vezi Ionescu Pérez 2007: 220-222).

În concluzie, *FAN*

- sunt „produsul socializat al creativității lingvistice libere a vorbitorului”;
- identifică membrii unui grup formal sau informal constituit pe bază de relații nefamiliale;
- sunt *expresii lingvistice codificate* „cu semnificație și uz limitate spațial, temporal și social”, decodarea lor corectă depinzând exclusiv de competența grupului în care au fost create, adoptate și utilizate (vezi Ionescu Pérez 2007: 227-228).

3. Coordonate socio- și pragmalingvistice ale AN–NCG

3.1. Comportamentul social al AN–NCG: migrarea de la periferie către centru

Abaterea de la principiul adecvării, dezinteresul față de consecințe (lipsa conștiinței lingvistice determină transferul expresiilor nominale neconvenționale în limba română actuală) în folosirea curentă a unui termen din alt registru decât cel în care a fost impus (discreditarea normei de uz) afectează toate palierele lexicosemantice, deci și pe acela al antroponimiei, în general, al desemnării / numirii indivizilor, în special.

Pornind de la intenția de a categoriza, de a reuni într-o formulă indivizi care aparțin, în virtutea unui cumul de caracteristici morale și fizice reciproc împărtășite, aceluiși gen proximal, locutorii au investit unele cuvinte comune cu calitatea numelor proprii.

⁹ Se poate vorbi despre o restricționare a libertății de inovație în măsura în care nominatorul trebuie să fie înțeles de micro- sau macrocolectivitatea căreia îi aparține. *FAN* sunt produsul colaborării dintre emițător și receptor, ambii împărtășind competența codificării și pe cea a decodificării.

AN-NCG funcționează, din această perspectivă, ca termeni generici, cuvinte-umbrelă, care desemnează indivizi uniți de aceleași habitudini comportamentale.

Fiind vorba, în aproape toate situațiile analizate (excepție făcând doar *divă*), de termeni repartizați, inițial, la periferia lexicului (făcând, deci, parte din vocabularul neelevat, neîngrijit), cuvintele supuse interesului nostru pot fi considerate argotice. Cu acest statut au circulat în grupuri de vorbitori restrânse și bine delimitate, desemnând fie pe unul „de-al lor”, (mai rar), fie un *outsider*, conotația fiind, în ambele cazuri, una explicit peiorativă. Din acest perimetru locutiv marginal s-au insinuat în exprimarea în continuă „primenire” a presei românești postdecembriste și s-au infiltrat în uzul comun tuturor categoriilor sociale. Presa mondenă, în special, le-a exploatat la maximum expresivitatea, iar, cu timpul, acestea au proliferat noi sensuri în toate palierele mediatiche contemporane, din rațiuni ce țin, deopotrivă, de „împrospătarea” stilului neutru, ponosit, cultivat de canonul comunist, dar și de dorința exacerbată de *rating*.

Așadar, datorită mării lor puteri evocatoare, *AN-NCG*, neîncetând să-și comporte funcția primordială, aceea de a asigura coeziunea socială, și-au depășit statutul inițial, de argotisme, cucerind stil după stil în limbă, migrând în vorbirea comună (în stilul informal și în cel semiformal), unde se bucură de uz repetat, dar și de... abuz.

AN-NCG dovedesc o mare capacitate de acomodare la comunitatea în care circulă, „căreia îi flatează gusturile, prejudecățile, înclinația spre o anumită modă în exprimare, reflex al unor atitudini extralingvistice” (Baciu Got 2008: 28).

Deși de proveniență argotică, *AN-NCG* sunt folosite, în comunicarea curentă, și de către vorbitori instruiți; devierea – numită „schimbare de cod metaforică” (v. Baciu Got 2008: 33) – de la codul lingvistic standard este asumată de utilizatori. Faptul justifică încadrarea denumirilor neconvenționale în discuție într-un stil „de situație” mai degrabă decât într-unul reprezentativ pentru un anumit grup social, cu atât mai mult cu cât sunt utilizate cu o *intenție expresivă conștientă*.

AN-NCG de care ne ocupăm sunt etichete sociale descriptive, anunțând – unele chiar la nivel fonetic (*pițipoancă*) – portretul-robot al tipului uman prefigurat. Exemplele culese reprezintă cărți de identitate ale uneia dintre tipologiile bine individualizate în spațiul public românesc actual: lumea mondenă feminină, care are ca priorități acumularea excesivă de bunuri materiale (mașini, haine și accesorii de firmă) și îmbunătățirea – justificată sau nu – a aspectului fizic.

„Revoluția” în mentalitate a atras după sine, inevitabil, o manifestare complementară în planul vorbirii: noile realități comportamentale au dat naștere – prin mimetism sau împrumut– reflexelor lingvistice corespunzătoare.

Regăsirea comportamentului descris anterior în rândul unor personaje din alte medii decât cel monden a permis extinderea valabilității semantice circumscrise de *AN-NCG* la care ne referim și asupra acestora: este vorba despre oameni politici și de afaceri. Prin urmare, lumea descrisă de media românească actuală suferă un proces generalizat de tabloidizare, mișcare sancționată de vorbitori, care au taxat lipsa de *adecvare la* și *neconformitatea cu* statutul deținut de reprezentanții claselor susmenționate printr-o atitudine verbală de calificare complementară: *Pițipoancă* este apelativ neconvențional și pentru Sexy Brăileanca, personaj monden, și pentru Elena Udrea, fost ministru al Turismului și Dezvoltării Regionale.

Demonstrația de mai sus este un argument – dacă mai era necesar – că schimbările de factură socială determină schimbări de natură lingvistică; societatea și limba se constituie ca două organisme cu regie proprie, implicând „studiul covariației sistemate a structurii lingvistice și a structurii sociale” (Baciu Got 2008: 18).

În acest sens, *AN-NCG* își justifică adaptabilitatea la transformările economice, culturale, și politice survenite în societate, reprezentând modul de exprimare al unui grup mai larg, chiar a unei întregi nații. Create prin intermediul mijloacelor afective, denumirile neconvenționale reflectă expresivitatea limbii vorbite, fiind produse ale stărilor sufletești ale locutorilor care le-au creat. *AN-NCG* funcționează ca un *signum sociale* distinctiv al indivizilor pe care îi desemnează; totodată, sunt o marcă de recunoaștere a utilizatorilor aparținând grupului aflat în expansiune.

3.2. Comportamentul pragmalingvistic al *AN-NCG*

3.2.1. Ca rezultat al interacțiunii sociale, *AN-NCG* sunt constituite „pe baza limbii comune, prin modificare semantică, procedee derivative și de compunere și joc de cuvinte” sau sunt împrumutate din alte limbi (Zafiu 2010: 47).

Majoritatea cuvintelor la care ne referim „sunt rezultatul unor evoluții interne ale limbii, al unor schimbări de sens produse prin procesele cognitive fundamentale – metaforă, metonimie, restrângeri și extinderi semantice, specializări și generalizări –, dar și prin procedee retorico-pragmatice (ironie, antifrază, eufemism, litotă și hiperbolă) care se stabilizează prin uz” (*Ibidem*: 55).

3.2.2. Din punctul de vedere al *apartenenței stilistice*, *AN-NCG* pot fi incluse în *limbajul familiar-argotic*, fiind caracteristice pentru „stilul relaxat” și având o frecvență sporită în discursul public postdecembrist, în virtutea conotațiilor evaluative apreciative sau depreciative.

În ceea ce privește *aspectul etimologic*, 6 termeni dintre cei 12 avuți în vedere sunt (ori s-au format prin procedee interne de la) cuvinte de bază împrumuturi latino-romane (*bazată, bombă, bucată, bunăciune, bunoaică, divă*); de asemenea, există un germanism (*fițoasă*), un englezism (*tunată*), două cuvinte din limba țigănească (*bengoasă, nașpetă*), două cu origine necunoscută (*boarfă, pițipoancă*).

În ceea ce privește *aspectul comportamentului sintagmatic*, observăm că sensurile evaluative se realizează la nivelul unui singur cuvânt, un substantiv¹⁰ (primar sau obținut prin conversiune de la adjectiv sau adverb sau prin procedee derivative) sau un adjectiv propriu-zis sau format prin schimbarea clasei morfologice.

Toate cuvintele discutate sunt noutăți lexicale, întrucât actualizează (a) „*valori derivate* din sensurile consemnate în dicționare, ca urmare a unor mutații semantice și/sau stilistice”) și (b) *contextualizări inedite*, obținute prin folosirea în media „a unor sensuri înregistrate în dicționare fără mărci diastatice de domeniu” (Stoichițoiu Ichim 2011: 224). Etichetările conținute în aceste metafore nominale merg de la o apreciere evaluativă de tip admirativ până la una de tip ironic¹¹.

¹⁰ „Impunerea (lexicalizarea) noii valori a substantivului este demonstrată de posibilitatea utilizării în absența oricărui determinanți” (Stoichițoiu Ichim 2011: 224).

¹¹ „Deloc întâmplător, acest tip de metafore – reprezentativ pentru inventivitatea și creativitatea jurnalistică – apare, cu precădere, în texte publicistice «de atitudine» sau «de opinie» (editoriale, pamflete). În general, ele au caracter efemer, ocazional și se realizează prin

3.2.3. Inventariem, în continuare, termenii AN-NCG „la modă”, în ordine alfabetică, în funcție de apartenența funcțională și stilistică la limbajul *familiar-argotic*:

Bazată – (*bazat*, -ă „bogat, înstărit, prosper”). Adjectivul s-a format prin conversiune de la participiul verbuluia *se baza* (< fr. *se baser*): *baza*, *bazez*, vb. I. Refl. și tranz. „a se sprijini, a se întemeia pe ceva;” refl. „a avea încredere în sprijinul cuiva, a se lăsa în nădejdea cuiva; a se bizui” (<http://dexonline.ro>).

Utilizarea adjectivală atrage după sine o schimbare semantică și sintactică. Întrebuințarea participiului fără complementul introdus prin *pe* (verbul *a se baza* se construiește întotdeauna cu prepoziția *pe*) implică o evidentă modificare semantică: sensul nu va mai fi unul relațional, ci unul *absolut* și *evaluativ* (vezi Zafiu 2010: 101-102). În noua accepție, *bazat* înseamnă „care are o bază solidă”; apoi sensul s-a extins și s-a diversificat: „*Bazat* implică înțelesurile figurate ale *solidității*, ale cărei temeuri pot fi diferite: cunoașterea, averea, puterea etc.” (Zafiu 2010: 102). Extinderea semantică asigură oricărui termen apreciativ la modă ambiguitate și polisemantism.

Circulând tot mai mult în registrul oralității argotic-familiare, termenul figurează și în 123urban.ro, unde înregistrează două sensuri referitoare fie la *competență*, fie la *celebritate* sau la *avere* (cf. Zafiu 2010: 103): „1. profesionist; de calitate; despre un lucru făcut ca lumea; despre o persoană bine pregătită 2. cu bani, cu situație, influent, faimos 3. persoană care însușește o serie de calități și avantaje (de obicei de tip financiar).”

Cu utilizare apreciativă, însoțită de un determinant emfatic – *bazată tare* –, termenul apare într-un text de muzică de tip manea:

Fii bazată tare, / Fii pe mintea ta / Femeie ca tine să nu fie alta / Scoate fițele din cap, / Joacă tare pe bărbat (<http://www.versuri.ro>).

În alte contexte, adjectivul traduce competența fizică supremă a posesoarei:

o creolină bazată și tunată (<http://www.zocial.tv>).

Să știe un popor întreg că eu, Zăvorranga, piranda de haur haladită, sunt mai bazată și bengoasă decât Monica (<http://romaniasluga.blogspot.com>).

Bengoasă – format de la subst. *bengă* (< în limba țigănească, *beng* „drac”) cu sufixul *-oasă*, se înscrie între termenii care au suferit o evoluție semantică în contextul *negativului expresiv* (vezi Zafiu 2010: 109), manifestând o tendință spre evaluări pozitive, admirative: „vesel, glumeț, dar folosit și ca superlativ” (<http://www.123urban.ro>).

În asociere cu un determinat, cuvântul actualizează exclusiv conotații *pozitive superlative*:

[Despre Laurette]: E nașpa și în realitate. Se dădea bengoasă și în Brăila, când era mai mică (<http://www.cancan.ro>).

substituții lexicale parțial sinonimice între termeni aparținând aceluiași «câmpuri metaforice»” (Stoichițoiu Ichim 2011: 228).

Kelly Clarkson e bengoasă rău! Cântăreața a reușit să doboare un nou record pe piața muzicală din America. Noul ei single, My Life Would Suck Without You, a avut cel mai mare salt în clasamentul Billboard din ultimii 50 de ani!!! (<http://monden.ubix.ro>)

Că o să aibă și el femeii bengoase / Fără să intre-n situații periculoase (<http://www.versuri-si-creatii.ro>).

Pokerul pare mai simplu pentru gagicile bengoase... (<http://www.facebook.com>).

O sexoasă bengoasă (<http://www.trilulilu.ro>).

Cuvântul *bengoasă* ilustrează „tendința lingvistică de a folosi dezagreabilul ca mijloc de întărire” (Zafiu 2010: 107).

Boarfă – apare în DEXonline cu următoarele accepții: „îmbrăcăminte veche, uzată, zdrențuită;” „obiecte de uz personal, cu deosebire lenjeria, îmbrăcămintea și încălțăminte;” „epitet dat unei femei ușoare.” În dicționarul de argou 123urban.ro, ordinea accepțiilor este inversată, dovadă că sensul figurat din DEX are conotații argotice: „1. femeie de moravuri ușoare; 2. curvă, ștoarfă, borfet, cârpă; 3. articol de îmbrăcăminte, haină”.

Denumirile materialelor textile degradate – termeni care, în sensul propriu, desemnează îmbrăcăminte ruptă – constituie o sursă constantă de *metafore insultătoare* la adresa femeii (vezi Zafiu 2010: 145).

În majoritatea contextelor din comunicarea *online*, termenul actualizează conotații ironice și peiorative:

De fapt, boarfele sunt gemenele de la Indiggo, care, după ce s-au făcut de râs în România, au decis să meargă în State, unde șansele de a arăta cât de ridicole sunt cresc direct exponențial cu numărul americanilor grași (<http://www.mariussescu.ro>).

Păi care este cea mai penală boarfă din România? Care-i muierea care, aproape despuiată, se vinde legată la ochi – fără să-i pese cine i-o trage? (<http://ziare.zaraf.ro>)

Din cauza ei s-a și certat cu Călin Popescu-Tăriceanu și l-a înlăturat din fruntea PNL, un om de mare valoare, de altfel, numai că Dinu Patriciu a preferat o panaramă. Dacă o prefera pentru el acasă, nu mă interesa câtuși de puțin, numai că atunci când înlături un fost premier din cauza unei boarfe ordinare, MI SE PARE O CHESTIUNE DE MAXIM INTERES PUBLIC, O CHESTIUNE ABSOLUT REGRETABILĂ ȘI DE NEIERTAT. L-o avea la mână Adinutza, l-o șantaja cu ceva pe Patriciu? Nu știi, pentru că altfel nu-mi explic cum dracului a putut să facă gafa asta de proporții din cauza unei femei, decât dacă Patriciu nu era în firile sale! (<http://opiniicetatenești.com>)

Bombă – (< fr. *bombe*)

Sensul cu care este utilizat termenul atunci când are drept referent o persoană de gen feminin se datorează, probabil, unei contaminări între date aparținătoare semnificației propriu-zise („proiectil”) și date ale semnificației figurate („local rău famat, speluncă” (<http://dexonline.ro>); „speluncă, cârciumă penală, local mizerabil și întunecos”; „termen peiorativ, folosit pentru un local jegos, cu băutură ieftină și proastă, în care se bea pe datorie și e plin de bețivi” (<http://www.123urban.ro>)).

Divă de la Izvorani nu a apucat să se laude cu succesele ei din America, unde are de gând să petreacă tot mai mult timp de acum încolo, că a fost eclipsată într-un mod umilitor de povestea picantă a infidelității soțului ei (<http://www.cancan.ro>).

Fosta divă de la Izvorani are un iubit chinez, mărunț dar bogat (<http://videonews.antena3.ro>).

Moni Columbeanu termină anul în glorie. După multe scandaluri și amantlăcuri, Monica e acum divă de America (<http://stiri.kanald.ro>).

La 42 de ani, divă Mihaela Rădulescu e mai sexy ca niciodată (<http://videonews.antena3.ro>).

Divă [Mihaela Rădulescu] trăiește cu spaima că va ajunge la tomberon, deși mă tem că, prin expunerea unor amănunte intime, deja a ajuns acolo (<http://firica.blogspot.com>).

În emisiune, el a făcut-o praf pe divă [Mihaela Rădulescu] care, acum ceva vreme, spunea că se desparte de România pentru Coasta de Azur (<http://www.libertatea.ro>).

„O divă în România înseamnă o femeie care a parcurs un traseu în lumea showbizului, care a muncit foarte mult. O divă adevărată demonstrează că e bună în toate situațiile, că are potențial, că se poate descurca în orice format din televiziune, o divă este o femeie frumoasă. Pentru mine sunt câteva dive în România, Mihaela Rădulescu, de exemplu.

Bianca Drăgușanu este creația mea, iar dacă televiziunea dorește astfel de femei, ea poate fi numită divă, publicul a vrut acea față veșnic în centrul atenției. Este un alt fel de divă, ea aduce un rating extraordinar. Ambalajul vinde întotdeauna, din păcate”, a povestit Bote la Euforia (<http://www.agenda.ro>).

Pare extravagantă și fițoasă, o divă cocoțată pe tocuri, cu privirea spre stele, dar în același timp, Loredana Groza a reușit să fie aproape de oameni, de fanii ei, de cei care o apreciază sau care, într-un anumit moment, îi gustă muzica (<http://www.libertatea.ro>).

Fițoasă – Adjectivul *fițos* este derivat cu sufixul *-os* de la substantivul *fițe*. DEXonline definește termenul ca „1. mofturos, capricios. 2. încrezut; prețios”.

Apelativul cunoaște o funcționare semantică dublă: atunci când este vorba despre persoane din grupul în care „se fac fițe”, conotația este pozitivă; dacă evaluarea vine din exterior, aceasta este una preponderent depreciativă.

În demersul stabilirii originii cuvântului *fiță*, am identificat următoarele ipoteze (în acord cu Slama-Cazacu 2010: 67): cuvântul german *Fitzchen*, care înseamnă „fleac, mărunțiș”, ar fi putut duce la *fițe*; *făță* desemnează o „specie de pește mic, care înoată repede”; *fățai* „a se mișca repede, încoace și încolo, fără rost”; *făț*, „cuvânt care imită o mișcare”, fiind o creație onomatopeică.

Ca apelativ, *fițoasă* are fie utilizare substantivală, fie adjectivală:

Oana Roman: „Pamela Anderson e o fițoasă” (<http://videonews.antena3.ro>).

Criticate sau admirate de la distanță fițoasele au „lipici” (<http://www.unica.ro>).

Diana Gureșoae: „Nu sunt așa fițoasă! Pot să mă distrez și într-un bar de doi lei, dar și la un local de lux” (<http://www.cancan.ro>).

Într-un interviu acordat pentru *Showbiz.ro*, Iulia Albu, soția creatorului de pantofi Mihai Albu, declara că nu se mai crede **fițoasă**, așa cum era înainte de căsătorie (<http://www.apropo.ro>).

Angajatele salonului respectiv susțin că EBA nu este, cum am putea crede, o **fițoasă**, ci, mai degrabă, un client exemplar. Niciodată nu întârzie la programare, nu are pretenții exagerate și nu le vorbește de sus (<http://www.mediasinfo.ro>).

Daniela Crudu e **fițoasă**: „Nu îmi place să stau la cratiță”! (<http://www.ziaremondene.ro>)

[...] așa, după mine, o **fițoasă** e o persoană care nu își vede lungul nasului, care se crede cea mai frumoasă, cea mai deșteaptă și îi subestimează pe ceilalți, o fițoasă e încăpățânată, cu nasul pe sus și urcă singură pe un pedestal înalt (<http://www.tpu.ro>).

Mie mi se par **fițoase** cele care nu se apleacă să ajute pe cineva pentru că își murdăresc hăinuțele de firmă luate de taticu'. Sau cele care vorbesc doar cu fetele de categoria lor. Sau cele care umblă cu nasul ridicat mai ceva ca steagul când e arborat (<http://www.tpu.ro>).

Nașpetă– Apelativul provine de la adjectivul *nașpa*, derivat cu sufixul *-etă*. În ultimul timp, cuvântul *nașpa* și-a diversificat utilizarea în vorbirea tinerilor. Acesta „face parte din categoria mijloacelor evaluative cu sens foarte general; în cazul dat, sensul global negativ se poate particulariza ca «rău», «prost», «urât» etc. Cuplul antonimic *mișto – nasol* nu a dispărut, dar marca de actualitate și avantajul de frecvență par să aparțină de câțiva ani perechii *marfă – nașpa*” (Zafiu 2010: 256).

Dicționarul de argou 123urban.ro relaționează semantica termenului cu descrierea unei femei care este „urâtă, nasoală, nașparlie”:

Sexy Brăileanca (știe toată lumea) și-a pus 1,5 kg de silicon în țâțe. Nimic nou până aici, după cum spuneam... [...].

Deci... nașpeta asta, parașuta asta... îmi face trafic pe site cât face Daniela Crudu într-un an de zile (<http://www.silviuromano.com>).

Cine și-ar dori să trăiască cu onășpetă [Bianca Drăgușanu] care și-a făcut 10 operații estetice? (<http://ziarero.antena3.ro>)

... înainte aveam vedete... acum avem nașpete... Mult am mai evoluat, măi, măi! (<http://www.showbiz.ro>)

Pițipoancă –Larga aplicabilitate a apelativului face dificilă fixarea unui sens specializat a acestuia. În DEXonline, termenul actualizează accepția de „tânără ușuratică”; dicționarul de termeni argotici 123urban.ro îl explică astfel: „1. tânără bucată feminină, ce întrunește cel puțin 3 dintre următoarele aspecte fizice: îmbrăcăminte provocatoare ce proemințează calități fizice, eventual sumară, tocuri, aspect îngrijit: coafat, manichiură, fard, mireasmă îmbietoare; fizic întregit de zâmbete largi pentru diverși masculi cu potențial, flegmatism față de restul muritorilor și o bine-dezvoltată tehnică de flirt adaptată tuturor situațiilor, 2. tânără, puștoaică, fată, 3. piticanie”.

*Simona Gherghes: „Doamna Elena Udrea ar putea concura cu grație toate personajele feminine de pe site-ul cu **pițipoance**. Dați-i o căutare pe google și o să-l găsiți! Sigur, era promițătoare încă de pe vremea când a apărut ca un cârnăcior, îmbrăcată într-un costumăș alb și cu cizmele acelea roz, odioase”* (<http://www.click.ro>).

*Iată mai sus un moment de servilism, de slugărnice grețoasă, executat de câțiva băieți din Galați, care altfel se cred niște greuceni, un fel de șmecheri trași la xerox, ca să nu zic căcați contrafăcuți. În stânga – Prima **Pițipoancă** a Țării, madam Elena Udrea* (<http://www.antidotul.ro>).

*Singura metodă de vindecare a unei **pițipoance** este prin împușcare. Andreea Bălan este cea mai veche și cea mai celebră pițipoancă din România* (<http://mazgalici.ro>).

*Deci (sic!), declarăm pe această cale pe re-numita EBA, politiciancă de renume mondial, parlamentar european, fotomodel, etc. drept PRIMA **PIȚIPOANCĂ A ȚĂRII**, și acum să vedem dacă are cineva curajul sa ne contrazică! Și pentru că există perspective de și la mai mare, nu vedem de ce nu toate **pipițurile** nu s-ar încolona în spatele EBA-ei, formând un nou partid, având ca slogan următoarea strigare: „**Pițipoance** din toate țările, uniți-vă”!* (<http://www.pascaneanul.ro>)

*„Bărbații de stat” care formează actuala putere au reușit performanța să inventeze o nouă specie bugetară cu care au populat instituțiile publice: **pițipoanca** de stat. DEX-ul ne spune că **pițipoanca** e o „femeie ușuratică” și mai apoi că „ușuratic” e lipsit de seriozitate, frivol.*

*Departa de Academia Română, pe stradă, „între blocurile gri”, acolo unde s-a născut cuvântul **pițipoancă**, explicația e mai complexă și profundă. Varianta publicabilă e că băieții de cartier taxează astfel tinerele „superficiale”, ghidate de filosofia: „bani, țoale, mașină”. Trei scopuri esențiale ale vieții, pentru care **pițipoancele** au convingerea că merită să facă orice.*

*Undeva la mijloc este specia produsă în confuzia pe care actuala putere o face între actul guvernării patriei și interesele care le guvernează propriile afaceri. Și este esențial ca **pițipoanca** simplă să aibă un părinte important pentru a putea evolua într-o **pițipoancă** de stat. Banatul a produs zilele acestea un exemplu elocvent care descrie perfect mentalitatea și comportamentul **pițipoancei** de stat, varianta de provincie* (<http://www.adevarul.ro>).

***Tunată** – termenul face trimitere la femeile care și-au „consolidat” aspectul fizic prin intermediul unor proceduri chirurgicale (implanturi, liposucții, operații estetice etc.); apelativul provine din limbajul tehnic, unde englezismul **tuning** desemnează „acțiunea sau preocuparea de a îmbunătăți, regula sau particulariza caracteristicile funcționale sau estetice ale unui sistem tehnic existent; cu largă utilizare în sintagma **tuning auto**”* (<http://dexonline.ro>).

Apelativul apare înregistrat și în dicționarul 123urban.ro, unde se apreciază că „face referire la o persoană de sex feminin, care a recurs la mai multe intervenții chirurgicale pentru a arăta mai bine; o femeie cu operații estetice la activ (de cele mai multe ori operațiile sunt suportate de iubiți etc.)”.

*TIFF și câteva chestiuni incerte: autostrada Transilvania, Elena Bănescu **tunată**și prezența la vot*

*Un băiat se împinge mai în față și reușește să o vadă. „E **tunată** rău! Băi frate, cum arată! Nu-mi place deloc! E prea **tunată** cu buzele alea, cu fața, e prea de tot!” Nu, nici el nu merge la vot, are altă treabă duminică, dar înțelege ambiția fetei de a candida.*

„Vrea să fie ca tatăl ei, îl copiază, vrea să arate că e tare, ca el, că nu se lasă. Ambiția la ei e din familie. Ca să fiu sincer, și eu vreau să-l copiez pe tata. E constructor, face apartamente, tot în construcții mă bag și eu. Dar cred că trebuie să te pregătești, să înveți meserie. Nu știi dacă ea a avut timp să învețe meseria asta cu politica... Părerea mea că era mai bună în modă, pentru asta se pregătise, vedeți cât de lucrată e!” (<http://www.hotnews.ro>)

*Andreea Tonciu: „La bătrânețe o să fiu la fel de sexy ca și acum, pentru că vreau să mă întretin, vreau să fiu o doamnă. O să am tot sâni puși, o să-mi fac tratamente la piele ca să scap de riduri, pe scurt o să mă aranjez pentru că așa trebuie să fie o femeie. O să fiu super **tunată**” (<http://www.libertatea.ro>).*

*Iată un clasament al primelor trei cele mai „**tunate**” vedete din showbizul autohton, în funcție de suma totală cheltuită. [...] Fără dar și poate, regină la acest capitol este o prințesă. Prințesa RnB-ului, mai precis. Pentru a arăta așa cum arată acum, Cristina Spătar a apelat în nenumărate rânduri la bisturiul chirurgilor esteticieni. [...] Pe locul secund în acest top al divelor „**tunate**” se regăsește Loredana. [...] Nici Cristina Rus nu este străină de bisturiu (<http://ziarero.antena3.ro>).*

4. Concluzii

4.1. *Lucrarea de față a pus în evidență faptul că limba română deține un inventar bogat și productiv de apelative neconvenționale nume comune de persoane feminine din showbizul românesc actual.*

4.2. *Dintre funcțiile specifice pe care le dezvoltă AN–NCG investigate semnalăm:*

4.2.1. *funcția descriptivă, referitoare la trăsăturile persoanei identificate. Toate apelativele analizate au referent reperabil, oferind informații despre personalitatea acestuia (vezi Chelaru-Murăruș 2010: 176).*

4.2.2. *funcția evaluativ–argumentativă (vezi Stoichițoiu Ichim 2011: 225), actualizată în utilizare alocutivă: „Folosirea numelor proprii în vocativ, însoțite sau nu de apelative populare sau colocviale, încalcă voită normele politeții negative prin reducerea distanței dintre interlocutori, adică prin diminuarea importanței sociale a persoanei publice care face obiectul satirei” (Chelaru-Murăruș 2010: 177).*

4.2.3. *funcția expresivă, reflex al atitudinii subiective (ironice) manifestate de locutor față de titularul apelativului.*

Bibliografie

- Baciu Got, M. 2008. *Argoul românesc. Expresivitate și abatere de la normă*, Ediția a II-a. București: Corint.
- Charaudeau, P. 1992. *Grammaire du sens et de l'expression*. Paris: Hachette.
- Chelaru-Murăruș, O. 2010. Nume, porecle, semnături ironice în paginile „Academiei Cațavencu”. În *Limba română: Controverse, delimitări, noi ipoteze (II), Pragmatică și*

- stilistică, Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română* (București, 4–5 decembrie 2009), R. Zafiu, A. Dragomirescu și A. Nicolae (eds.), 175-184. București: Editura Universității din București.
- Felecan, D. 2011a. Des appellatifs non conventionnels noms communs de groupe dans la langue roumaine actuelle: construction et fonction communicative, mss.
- Felecan, D. 2011b, Aspects de la dynamique des appellatifs non conventionnels dans l'espace public roumain actuel, comunicare susținută la al XXIV-lea Congres Internațional de Științe Onomastice, Barcelona, 5–9 septembrie 2011.
- Felecan, D. 2011c. Antroponime neconvenționale românești: tipare de construcție și funcție discursivă. Premise ale cercetării. În *Studii de dialectologie, istoria limbii și onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, M. Marin și D. Răuțu (eds.), 253-266. București: Editura Academiei Române.
- Ionescu Pérez, P. C. 2007. Concepte, metodologie și terminologie în antroponimia romanică. În *Limba română, limbă romanică*, S. Reinheimer Rîpeanu și I. Vintilă Rădulescu (coord.), 215-230. București: Editura Academiei Române.
- Manu Magda, M. 2011. Pragmatică și antroponimie (considerații teoretice referitoare la sistemul apelativelor în limba română), mss.
- Slama-Cazacu, T. 2010. *Confuzii, greșeli, prostii și răutăți în limba română, azi*. București: Tritonic.
- Stoichițoiu Ichim, A. 2001. *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*. București: All.
- Stoichițoiu Ichim, A. 2011. Cuvinte „la modă” în discursul politico-publicistic actual. În *Confluente lingvistice și filologice. Omagiu profesorului Nicolae Felecan la împlinirea a 70 de ani*, O. Felecan și D. Felecan (eds.), 219-254. Cluj-Napoca: Mega.
- Zafiu, R. 2010. *101 cuvinte gotice*. București: Humanitas.

Dicționare

- DȘL – Bidu-Vrânceanu, A., C. Călărășu, L. Ionescu-Ruxândoiu, M. Mancaș, G. Pană Dindelegan. 2005. *Dicționar de științe ale limbii*. București: Nemira.

Site-uri

http://www.adevarul.ro	http://www.newspulse.ro
http://www.agenda.ro	http://opiniicetatenesti.com
http://www.antidotul.ro	http://www.pascaneanul.ro
http://www.apropo.ro	http://www.prosport.ro
http://www.a1.ro	http://romaniasluga.blogspot.com
http://www.cancan.ro	http://www.rimel.ro
http://cancanu.blogspot.com	http://www.showbiz.ro
http://www.ciupanezul.eu	http://www.silviuromano.com
http://www.click.ro	http://www.sport.ro
http://dexonline.ro	http://stiri.kanald.ro
http://dictionarurban.ro	http://www.tpu.ro
http://www.facebook.com	http://www.trilulilu.ro
http://femina.rol.ro	http://www.unica.ro
http://firica.blogspot.com	http://www.versuri.ro
http://www.hotnews.ro	http://www.versuri-si-creatii.ro
http://www.indexstiri.ro	http://videonews.antena3.ro
http://www.libertatea.ro	http://www.ziaremondene.ro
http://www.mariussescu.ro	http://ziare.zaraf.ro
http://mazgalici.ro	http://ziarero.antena3.ro
http://www.mediasinfo.ro	http://www.zocial.tv
http://monden.ubix.ro	http://www.123urban.ro